

SFÂNTUL ROMAN MELODUL, „DULCELE CÂNTĂREȚ” – VIAȚA ȘI OPERA

Rezumat

Opera marelui melod [Roman] din secolul al VI-lea a jucat un rol central în conturarea creștinismului bizantin, ca deosebit de cel latin, siriac, egiptean și armean¹.

Imnografia bizantină a ajuns la punctul maxim de înflorire în timpul Sfântului Roman Melodul (secolele V-VI²) ale cărui imne, prin eleganța retorică, sublimitatea artistică, complexitatea psihologică și profunzimea teologică necunoscute anterior lui în Bizanț, au fost considerate adevărate capodopere ale literaturii universale³. Până la acest punct, imnografia bizantină a cunoscut un întreg proces de dezvoltare care a presupus atât preluarea unor componente cultice iudaice și păgâne cât și definirea unor elemente proprii trăirii și învățaturii creștine. Cunoașterea trecutului imnografiei bizantine este necesară pentru înțelegerea corectă și completă a perioadei sale de apogeu a cărei figură exponențială este Sfântul Roman Melodul.

Pe acest fond, teza de față este concepută ca o lucrare de tip monografic, menită să inaugureze o serie de teze de doctorat dedicate celor mai importante figuri ale imnografiei creștine răsăritene.

SUCCINTĂ CONTEXTUALIZARE ISTORICĂ ȘI TEMATICĂ. Pentru primii creștini, cântarea imnelor era o manifestare a entuziasmului care cuprinsese comunitățile nou formate, percepută de cei din exteriorul comunității drept cel mai remarcabil aspect al întâlnirilor creștine. Astfel, Pliniu, guvernatorul Bitiniei, nota în raportul său către împăratul Traian faptul că aderenții acestei noi credințe se adunau înainte de răsăritul soarelui pentru a aduce cântări de laudă lui

---

¹ John MEYENDORFF, *Teologia bizantină. Tendințe istorice și teme doctrinare*, ediția a II-a, revizuită, traducere din limba engleză și cuvânt înainte Pr. Alexandru I. STAN, Editura Nemira, București, 2013, p. 50.

² Asupra perioadei în care a activat Sfântul Roman s-au formulat, în decursul vremii, o multitudine de teorii dintre cele mai diverse. Două opinii care s-au bucurat de un număr mare de adepți sunt următoarele: conform uneia Roman ar fi trăit în perioada Împăratului Anastasie I, iar după cea de-a doua în timpul lui Anastasie al II-lea.

³ William L. PETERSEN, „A New Testimonium to a Judaic-Christian Gospel Fragment from a Hymn of Romanos the Melodist”, în *Vigilae Christianae*, vol. 50, nr. 2 (1996), p. 107.

Hristos, Dumnezeuul lor⁴. Creștinii din veacul apostolic erau obișnuiți din cultul sinagogii cu cântarea imnelor cu conținut mesianic, ei exprimându-și entuziasmul amplificat de împlinirea profețiilor mesianice⁵.

Una din caracteristicile primelor comunități a fost, așadar, tendința de a păstra legătura cu tradiția iudaică, dar și de a crea noi imne după modelul structurilor deja cunoscute din slujbele iudaice. Contactul ulterior cu cultura păgână elenistă a dus la introducerea unui nou tip de imn pliat pe modelul poeziei grecești, creștinilor proveniți dintre eleni nefiindu-le, de altfel, străină cântarea de imne în cinstea unei zeități⁶. Astfel, nu poate fi respinsă total nici ideea unor posibile legături (și, implicit, influențe) între cântarea creștină timpurie și muzica păgână de factură elenistică⁷ însă, dată fiind prioritatea clară a rădăcinilor iudaice, ne vom concentra în cuprinsul tezei cu precădere asupra acestora din urmă.

Dacă, la început, astfel de manifestări imnice entuziaste au fost încurajate de Biserică, destul de curând a fost sesizat pericolul pe care l-ar fi reprezentat situarea lor pe un loc principal în viața religioasă, prin introducerea unor idei posibil inconsecvente cu învățătura de credință. Iată de ce, spre sfârșitul secolului al IV-lea, sinodul din Laodiceea (360 d.Hr.) a restricționat cântarea în biserică la textele preluate sau inspirate exclusiv din cărțile canonice ale Sfintei Scripturi⁸. Acest pas a fost făcut pentru a preveni răspândirea ideilor eretice, dar se pare că acest lucru nu i-a împiedicat pe imnografi să scrie poezie nededicată spațiului de cult prin care își exprimau sentimentele religioase⁹.

Faptul că imnele fără fundament scripturistic au fost excluse din serviciul liturgic a avut ca efect restrângerea activității imnografilor la reiterarea și elaborarea anumitor idei poetice din cântări și psalmi¹⁰. Astfel, din cauza ostilității Bisericii față de cântecele de laudă compuse liber,

---

⁴ Mărturii despre rânduielile de rugăciune pe care le aveau creștinii găsim în *Didahia celor doisprezece Apostoli*, la Clement Alexandrinul, la Sfântul Ipolit Romanul, la Tertulian, la Sfântul Ciprian al Cartaginei sau în Constituțiile Apostolice, Apud Ierom. Petru PRUTEANU, *Evoluția rânduielilor tipiconale în răsăritul ortodox. Studiu liturgico istoric*, în *Studii Teologice*, seria a III-a, anul II, nr. 1, ian.-mar., 2006, p. 64.

⁵ E. WELLESZ, *A History of Byzantine Music and Hymnography*, Clarendon Press, Oxford, 1961, p. 146.

⁶ Așa cum arată inscripțiile epidauriene. Una dintre stelele ce conțin fragmente de imne în forma unui breviar pentru cele șase ore zilnice de rugăciune, E. WELLESZ, *A History of Byzantine Music...*, p. 146.

⁷ A.W.J. HOLLEMAN, „The Oxyrhynchus Papyrus 1786...”, p. 2.

⁸ Arhid. Ioan N. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, ediția a III-a îmbunătățită, ediție îngrijită de Dr. Sorin JOANTĂ, Sibiu, 2005, p. 254.

⁹ Porunca a fost reinnoită la conciliul de la Braga în 536 într-o formă mai puțin riguroasă, E. WELLESZ, *A History of Byzantine Music and Hymnography*, p. 147.

¹⁰ Pr. Petre VINTILESCU, *Despre poezia imnografică...*, p. 12.

scrierea de imne și-a pierdut elementul de adorare personală pe care îl avea în zorii creștinismului, și a devenit mai stilizată¹¹. Imnograful era chemat, așadar, să lucreze în limitele prescrise de dogmă și de cerințele liturghiei¹², astfel încât creația imnografică să fie permanent o componentă a experienței liturgice eclesiale.

În secolele V-VI – în care este fixată de specialiști cronologia vieții Sfântului Roman Melodul –, Biserica a parcurs o perioadă frământată, în care circulau numeroase învățături eretice, de multe ori răspândite cu ajutorul muzicii, pe considerentul că, prin melodie, textul ajunge mai lesne la auzul și inima auditorilor. Această realitate din istoria Bisericii a generat nevoia introducerii în practica misionară a unui nou tip de cateheză care să aibă un impact mai mare asupra credincioșilor și care să contracareze grupările eretice cu propria lor armă: cântarea. Exponentul imnografiei bizantine care a îndeplinit în cea mai mare măsură această prioritate a Bisericii aceluși timp a fost Roman Melodul.

Prin talentul său și printr-o impresionantă cunoaștere a Scripturilor Vechiului și Noului Testament, precum și a învățaturii de credință, Sfântul Roman a consacrat o nouă formă imnografică: *poemul omiletic* sau *condacul* (κοινάκιον sau κονδάκιον). El a rămas în istoria Bisericii nu doar prin originalitatea creației sale, ci și prin faptul că a fost un imnograf extrem de prolific – dacă dăm crezare surselor Tradiției, ar fi compus peste 1000 de imne. Opera sa, prin conținutul biblic, dogmatic și duhovnicesc, rămâne până astăzi un izvor nesecat al lucrării omiletic-parenetice și misionare a Bisericii. Tocmai această contribuție crucială a Sfântului Roman la discursul apologetic și misionar al Bisericii dreptmăritoare face ca viața și opera sa să constituie un subiect oportun de cercetare aprofundată în domeniul teologic, ceea ce îmi propun în lucrarea de față.

STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII. În limba română au fost publicate până în acest moment patru ediții parțiale ale imnelor Sfântului Roman, după cum urmează: SFÂNTUL ROMAN MELODUL, *Imne*, traducere, note și studiu introductiv de Cristina ROGOBETE și Sabin PEDA, Ed. Bizantină, București, 2007; SFÂNTUL ROMAN MELODUL, *Imnele pocăinței*, studiu introductiv de Andrew LOUTH, traducere și note de Parascheva GRIGORIU, Ed. Trisagion, Iași, 2006; SFÂNTUL ROMAN MELODUL, *Imnele Sfintei Scripturi*, traducere din limba greacă veche, studiu introductiv și note de Alexandru PRELIPCEAN și Alexandru IORGA, Ed. Doxologia, Iași, 2012; SFÂNTUL

---

¹¹ E. WELLESZ, *A History of Byzantine Music...*, p. 147

¹² E. WELLESZ, *A History of Byzantine Music...*, p. 148.

ROMAN MELODUL, *Imne Teologice*, traducere din limba greacă veche, studiu introductiv și note de Alexandru PRELIPCEAN și Alexandru IORGA, Ed. Doxologia, Iași, 2012. În teologia românească nu a fost încă realizată o ediție critică a întregii creații poetice a Sfântului Roman, iar numărul studiilor și al articolelor nu depășește douăzeci, acestea rezumându-se la cercetări fragmentare.

Autorii care s-au preocupat, în țara noastră, de Sfântul Roman Melodul, s-au oprit de cele mai multe ori asupra fragmentelor imnografice compuse de el care au fost păstrate până astăzi în practica de cult a Bisericii noastre. Un aport deosebit de important cu privire la un astfel de fragment, și anume Condacul Nașterii Domnului „Fecioara astăzi...”, l-a avut părintele I. D. Petrescu, care, în anul 1940, a editat un studiu de muzicologie comparată, studiu în care autorul a pus accentul pe muzica ce îmbracă versurile condacului, urmărită în transformările ei, cercetând documente muzicale românești, grecești și latine. În bibliografia străină de specialitate, există mai multe ediții critice ale operei melodului, lucrarea cea mai completă aparținând editorului francez Grosdidier de Matons, *Romanos le Mélode – Hymnes I-V*, apărută în numerele 99, 110, 114, 128 și 283 ale colecției *Sources Chretiennes*, la Paris. Amplitudinea și complexitatea studiilor introductive și a notelor infrapaginale din aceste ediții le recomandă până în prezent ca puncte de referință pentru orice cercetare a vieții și operei Sfântului Roman.

Pornind de la lucrările realizate în mediul românesc și apelând la toate resursele care mi-au fost accesibile din mediul internațional, îmi propun realizarea unei prezentări coerente și, pe cât posibil, complete a personalității și creației marelui Roman Melodul.

OBIECTIVELE CERCETĂRII. Informațiile de care dispunem astăzi privind viața Sfântului Roman Melodul provin din trei surse: 1) Sinaxarul zilei de 1 octombrie, data prăznuirii sale în Biserica Ortodoxă, 2) un imn anonim închinat Sfântului Roman și consemnat de Paul Maas și 3) tradiția Bisericii în expresia sa imnografică și iconografică. Având în vedere această situație și, de asemenea, având dorința de a realiza o prezentare coerentă și completă – pe cât permit resursele bibliografice – a personalității și creației Sfântului Roman Melodul, am asumat următoarele obiective principale de cercetare, corespunzătoare capitolelor și subcapitolelor tezei:

1) Conturarea imaginii marelui melod în contextul istoriei imnografiei bizantine prin:

a) *Inventarierea și prezentarea sistematică a diverselor teorii formulate cu privire la viața și activitatea sa în ce privește diferite aspecte: originea sa (iudaică, siriacă, greacă), cronologia*

vieții sale, profilul său, statutul în Biserică și alte aspecte care vor fi tratate pe larg în cuprinsul tezei de doctorat.

b) *Contextualizarea istorico-culturală și teologică a operei sale.*

c) *Studierea imaginii pe care Sfântul melod o are în Tradiția Bisericii, în dimensiunea sa iconografică și iconografică.*

2) Prezentarea iconografiei creștine anterioare lui Roman, precum și a posibilelor sale surse de inspirație: fondul iudaic, ipoteza dependenței siriace, contextualizarea teologică a operei sale pe fondul literaturii patristice anterioare lui, precum și cele mai importante forme iconografice consacrate în Biserica noastră: troparul, condacul, canonul.

3) Studierea operei iconografice a Sfântului Roman prin: analizarea și înțelegerea limbajului poetic românian, indexarea manuscriselor care păstrează până astăzi opera sa și, în sfârșit, prin analiza selectivă a imnelor cu tematică biblică, parenetice, penitențiale, de circumstanță (aspecte isagogice și teologice).

4) Analizarea aprofundată, în cadrul unor studii de caz, a unor imne sau fragmente de imne care au rămas în cultul Bisericii Ortodoxe până azi: *Condacul Nașterii* („Fecioara astăzi...”), *Condac la Botezul Domnului* („Arătat-Te-ai astăzi...”), *Condacul Paștilor* („De Te-ai și pogorât...”) și *Imnul Acatist*.

CONTRIBUȚIA TEZEI DE DOCTORAT LA DOMENIUL DE CERCETARE. Teza de doctorat realizată aduce o contribuție reală la domeniul *Muzicii bisericești* prin faptul că tratează amplu viața și opera Sfântului Roman Melodul, tratare nerealizată până acum în bibliografia românească. Astfel, în raport cu sursele bibliografice consultate, mi-am propus: a) prezentarea echilibrată a diferitelor teorii formulate cu privire la viața și activitatea Sfântului Roman, deoarece fiecare teorie are argumente valabile și merită luată în considerare, dată fiind ambiguitatea informativă care caracterizează viața Sfântului Roman; b) oferirea unei imagini de ansamblu a contribuției Sfântului Roman la iconografia creștină, inclusiv prin raportarea selecțiilor din opera sa la discursul teologic ortodox; c) alinierea la cercetarea internațională în care Roman Melodul este mult mai prezent.

STRUCTURA LUCRĂRII ȘI METODOLOGIA DIFERENȚIATĂ. Teza de doctorat este organizată în patru capitole precedate de introducere, urmate de concluzii, bibliografie și anexe. Voi prezenta succint conținutul fiecărei componente în cele ce urmează, marcând specificitatea metodologică a fiecărui capitol.

Capitolul 1 – Preliminarii privind locul Sfântului Roman Melodul în istoria *imnografiei bizantine* – debutează cu prezentarea sistematică a diferitelor teorii privitoare la viața și activitatea Sfântului Roman după cum urmează: Originea sa a constituit subiectul a trei teorii distincte, astfel: susținătorii originii iudaice s-au bazat în principal pe atitudinea sa neagresivă față de iudei așa cum se reflectă în imnele sale; susținătorii originii siriace s-au bazat pe locul nașterii sale – Emesa – precum și pe raritatea numelui Roman, aparținând unui martir sirian; în sfârșit, adepții originii grecești au invocat elemente de înrudire a poeziei sale imnografice cu poezia greacă. Cronologia vieții sale a fost fixată în secolele V-VI, toate reperele cronologice propuse de cercetători fiind prezentate în cuprinsul tezei de doctorat. Mă rezum aici la a aminti faptul că majoritatea cercetătorilor înclină spre epoca împăratului Atanasie I (491-518). Profilul său intelectual și moral-duhovnicesc, vocația sa de teolog, misionar, muzician sau poet pot fi intuite în cadrul unei analize care împletește informații provenind din documente istorice ale epocii, precum și din studierea operei sale cu accent pe pasajele în care prezența autorului este mai pregnantă. Statutul său ca monah/laic, diacon, preot, defensor bisericesc a constituit, de asemenea, subiectul unor opinii divergente în decursul timpului, pe care le voi prezenta în manieră obiectivă în cuprinsul tezei. În sfârșit, orice studiu al vieții și operei Sfântului Roman nu poate lăsa deoparte ocrotirea Maicii Domnului ca realitate determinantă pentru slujirea lui în Biserică.

În continuarea analizei diferitelor teorii și perspective, am considerat necesară o contextualizare istorico-culturală și teologică a operei romaniene. Deși Sfântul Roman a trăit într-o perioadă înfloritoare a Bisericii, încă din timpul său au început să apară unele înțelegeri eronate ale credinței, Biserica fiind, astfel, nevoită să formuleze învățături de credință care vor fi asumate și promovate de imnografi în compozițiile lor. Sfântul Roman, pe acest fond de frământări dogmatice, a fost preocupat mai presus de toate, de conștientizarea credincioșilor cu privire la realitatea întrupării Mântuitorului.

Ultima componentă a capitolului 1 prezintă modul în care Sfântul Roman a fost receptat în tradiția imnografică și iconografică a Bisericii.

Din punct de vedere metodologic, în acest capitol se îmbină elemente de istoricitate cu aspecte ce țin de creația poetică a Sfântului Roman în încercarea de a defini un portret cât mai complet al marelui melod. Ultimul subcapitol este o componentă aparte prin faptul că pune în valoare Tradiția Bisericii, nu din dorința de a conferi un statut de neîndoioasă corectitudine

istorică informațiilor preluate exclusiv din reprezentările iconografice și descrierile innografice, ci din dorința de a menține ancorată cercetarea doctorală de față în Tradiție care reprezintă unul din pilonii oricărei cercetări teologice în mediul ortodox.

Capitolul 2 – Profilul innografiei creștine preromaniene – reprezintă o amplă contextualizare a operei romaniene prin punerea în relație, întâi de toate, cu fondul liturgic iudaic, a cărui considerabilă influență asupra cultului creștin este unanim recunoscută de cercetători. În această parte a cercetării am studiat modul și măsura în care cultul iudaic a transmis cultului creștin specificități innografice și muzicale.

În ce privește preocuparea pentru poezia innografică prezentată, în cuprinsul tezei, ca formă lirică a discursului teologic creștin, ea se datorează mizei acestui tip de lucrare misionar-omiletică (dezvoltată cel mai mult de Roman Melodul) în istoria Bisericii. Dar ce a făcut necesară o astfel de nouă formă misionar-omiletică? După cum știm, viața și experiența liturgică a Bisericii creștine are o dimensiune omiletică inerentă prin care Biserica se adresează lumii întregi și care constituie o componentă importantă a misiunii sale. Această dimensiune omiletică a fost o constantă încă din primii ani ai creștinătății (*Faptele Apostolilor* 2, 14-36; 3, 12-26; 14, 1; 17, 1-4). Componenta omiletică, deși esențială pentru împlinirea misiunii Bisericii, este oarecum ruptă din contextul liturghiei bizantine în care este integrată fiindcă, indiferent de măiestria oratorilor – ne putem gândi aici la Sfântul Ioan Gură de Aur sau la Sfântul Vasile cel Mare, foarte apreciați și chiar căutați pentru talentul lor oratoric –, predica crea o pauză, o ruptură în timpul slujbei, rămânând mereu ca un „intrus” în Liturghia Cuvântului. Iată de ce a apărut în istoria Bisericii „anomalie” pozitivă care a eliminat distincția netă între omilie și celebrarea liturgică¹³, în perioada lui Iustinian cel Mare¹⁴, *predica cântată*. La Sfânta Sofia, dar și în alte biserici din metropola imperială, adunarea asista și contribuia la promovarea unui hibrid exotic în dezvoltarea liturghiei creștine: *kontakionul* – o formă omiletică nouă și dinamică, poezie scrisă pentru a fi cântată în amvon¹⁵, a cărei creație este atribuită Sfântului Roman Melodul.

În același capitol, mergând pe ideea unei contextualizări similare cu cea teologică, dar pe plan innografic, voi prezenta formele innografice principale din tradiția Bisericii noastre: troparul, condacul și canonul. Forma condacului, ca una ce este rezultatul creației Sfântului

---

¹³ R.J. SCHORK, *Sacred Song*..., p. 9.

¹⁴ Iustinian I, zis „cel Mare”, împărat bizantin în perioada 527-565.

¹⁵ R.J. SCHORK, *Sacred Song*..., p. 9.

Roman, marchează apogeul acestui parcurs al poeziei imnografice de tradiție bizantină aflat sub semnul celor trei forme: tropar – condac – canon.

Ultimul subcapitol propune o punere în relație a operei romaniene cu literatura patristică, pe două planuri: pe de o parte, din perspectiva faptului că unii Sfinți Părinți au avut ei înșiși o preocupare pentru creația imnografică, pe care au perceput-o ca formă de exprimare a propriei trăiri spirituale precum și ca instrument misionar al Bisericii; pe de altă parte, pe baza înruderii tematice, Sfântul Roman poate fi analizat și comparativ cu diferite opere aparținând Sfinților Părinți.

În lumina celor prezentate despre acest capitol, se poate observa din punct de vedere metodologic utilizarea studiului istoric-arheologic (pentru a explora relația cultului creștin cu rădăcinile sale iudaice și siriace), discernerea fondului teologic al poeziei imnografice și, în sfârșit, analiza exegetică ce permite relaționarea operei Sfântului Roman cu creațiile unor autori patristici.

Capitolul 3 – *Opera imnografică a Sfântului Roman Melodul* – este cel mai extins din cuprinsul tezei de doctorat și are ca obiectiv studierea operei poetice a Sfântului Roman atât în ce privește specificitățile de limbaj poetic (prozodia, dialogul-rugăciune, punerea în scenă, seriile simbolice și analogice, exegeza și tipologia, caracterul mnemotehnic, elementele retorice), păstrarea imnelor în manuscrise conservate până astăzi, cât și în ce privește unele aspecte isagogice și teologice privind selecția de imne abordate în cadrul tezei de doctorat.

Precizarea prioritară în ce privește capitolul 3 este aceea că am făcut o selecție subiectivă a imnelor, datorită numărului mare de imne care se păstrează ca fiind ale Sfântului Roman și a căror analiză nu poate fi realizată integral în spațiul relativ redus alocat unei teze de doctorat.

Astfel, am prezentat lista imnelor pe categorii (cu tematică biblică, parenetice, penitențiale, de circumstanță), pentru ca, apoi, să realizez comentarii ale imnelor selectate, în care am îmbinat elemente de isagogie, interpretare, contextualizare teologică și spirituală – cu precizarea că și extensiunea fiecărui comentariu este rezultatul opțiunii personale, în funcție de interesul față de tema și specificitățile unui anumit imn. Acest mod de abordare permite o apropiere cu grad de implicare personală mai mare în studierea operei Sfântului Roman, ceea ce mi-am și propus în cadrul acestei cercetări.

Capitolul 4 – *Studii de caz* – abordează o selecție de imne sau fragmente care s-au păstrat până astăzi în cultul Bisericii: *Condacul Nașterii* („Fecioara astăzi...”), *Condac la Botezul*

Domnului („Arătat-Te-ai astăzi...”), *Condacul Paștilor* („De Te-ai și pogorât...”) și *Imnul Acatist*.

Am optat pentru a deschide capitolul dedicat studiilor de caz cu cel mai reprezentativ imn romanian, condacul „Fecioara astăzi”. Prima parte abordează probleme isagogice, fiind un preambul pentru analiza stilistică și teologică a imnului. Valoarea teologică a acestui condac a făcut ca prima strofă să fie păstrată în practica liturgică până în zilele noastre. Bogăția învățaturii din proimion se regăsește pe tot parcursul condacului, și are în centru tema Întrupării Fiului lui Dumnezeu. Realitatea acestui fapt este exprimată în creația Sfântului Roman printr-o serie de paradoxuri care încearcă să transpună într-un limbaj accesibil inaccesibilitatea Tainei¹⁶. Din întreg textul Condacului transpare ideea că învățătura creștină nu se poate cunoaște, asimila și nu devine lucrătoare în viața omului numai prin rațiune¹⁷: „Exprimând un adevăr revelat, care ne pare ca o taină de nepătruns, dogma trebuie trăită de noi, într-un proces în care în loc să asimilăm taina felului nostru de înțelegere, va trebui, dimpotrivă, să veghem la o schimbare profundă, la o transformare interioară a minții noastre pentru a ne face apti de experiența mistică”¹⁸. Cinstea de care s-a bucurat acest imn imediat după compunerea lui de către Roman este vădită de tradiția conform căreia el a fost cântat vreme îndelungată la masa împărătească în ziua de Crăciun, în interpretarea corului catedralei din Constantinopol¹⁹.

În cazul *Condacului la Botezul Domnului* („Arătat-Te-ai astăzi...”) și al *Condacului Paștilor* („De Te-ai și pogorât...”), am realizat analiza muzicală a versiunilor care se păstrează până astăzi în diferite zone ale țării, analiza teologică nefiind oportună aici din două rațiuni principale: conținutul teologic este unul eminentemente dogmatic, pe tema căruia s-a scris enorm, deci nu mai este necesară o îmbogățire a acestei zone bibliografice; extensiunea redusă a celor două texte nu lasă loc unei interpretări personale care să constituie o contribuție reală la domeniul de cercetare. O analiză teologică ar fi riscat aici să se situeze în zona unui stil de cercetare repetitiv, deloc binevenit.

---

¹⁶ Acad. Virgil CÂNDEA, „Despre Condacul Nașterii Domnului”, în *Studii Teologice*, anul XLV, nr. 5-6, 1993, p. 27.

¹⁷ V. CÂNDEA, „Despre Condacul Nașterii...”, p. 28.

¹⁸ Vladimir LOSSKY, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, traducere de Pr. Vasile RĂDUCĂ, Editura Bonifaciu, București, 1998.

¹⁹ Pr. Ene BRANIȘTE, *O nouă ediție critică a imnelor marelui imnograf bizantin, Roman Melodul, Romanos le Mélode, Hymnes*. Introduction, texte critique, traduction et notes, par José Grosdidier de MATONS, agrégé de l'Université. Tome II : Nouveau Testament (IX-XX). Paris, Les Editions du Cerf, 1965, SC 110, 381 p.

Un caz cu totul aparte îl constituie *Imnul Acatist* cu care se încheie teza de doctorat, și spun „aparte” pentru că paternitatea romaniană a acestui imn a fost subiectul unor controverse aprinse între specialiști. Totuși, datorită faptului că sunt numeroase pozițiile cercetătorilor care se pronunță în favoarea paternității romaniene, precum și datorită importanței sale covârșitoare în cultul Bisericii, având o zi special dedicată în Postul Mare, am considerat oportună introducerea sa în cadrul cercetării de față. În cuprinsul studiului am urmărit să găsesc o cale de echilibru între diferitele opinii exprimate de cercetători cu privire la paternitatea imnului, la utilizarea sa liturgică, și chiar la forma iconografică de reprezentare a conținutului său.

Din punct de vedere metodologic, acest capitol constituie un demers de abordare interdisciplinară a imnelor sau fragmentelor ce fac obiectul studiilor de caz, abordare în care se împletesc aspectele isagogice cu cele exegetic-teologice precum și cu o componentă tehnică de analiză muzicală a fragmentelor păstrate în cult.